

C. ODRAJAS

Orosz novella

I. m. I. B.

Vannak esték, amikor a folyóval párhuzamos sétányra tévedek. Ilyenkor úgy tűnik, mintha semmi dolgom nem lenne, nem kell sietnem, nem kényszerít rohanásra a munka, csak sétálok, sétálok, mint a száz évvel ezelőtti magánzó, s a lelkem eltelik ismeretlen eredetű szomorúsággal.

A híd felé lépegetve megpróbálom elképzelni ezt a várost olyannak, amilyennek sohasem láttam. Ám hiába a képeslapok, vagy Adam Ponicsán akvarelljei: éppen annyira idegen vagyok abban a képzeletbeli városban, mint ebben.

Ki tudja, mitől csúszós a bitumen; a délutáni eső, a jázmin illata ez vagy a folyóról párálló köd? Csak az öreg híd látványa tölt el az ismerős bizonyossággal: megállok, mint mindig, nagyjából ezen a helyen, s a folyó fölött átívelő építmény úgy tetszik innen, mintha a sétánnyal lenne párhuzamos. Nem a folyón át vezet, hanem a folyón hosszában, valamerre dél felé! „Lenn délen, édes éjen édent remélsz...” füttyülöm hangtalanul a fogam között a jól ismert dallamot. Arra az érzésre gondolok, amely összeköthet bennünket, ismeretleneket: annak a pillanatnak a fölismerése ez, hogy még nem merültünk el az időben. Hirtelen nagyot lélegzem és szaporázni kezdem lépteimet.

Ez az este is olyan volt, mint a többi: ünnep és hétköznapi fonódott össze azonosíthatatlanul a mozdulatokban, a félszavakban: úgy tesszük dolgunkat, ahogy két jól illeszkedő, olajozott fogaskerék, zajtalanul, a legkevesebb energiavesztéssel, örvendve az együttlétnek, annak, hogy van otthonunk és ott-hon vagyunk.

A gyerekeket lefektettük, még fülünkben a szuszogásfészek, de már készülünk az éjszakai munkára. Ülünk a konyhai asztal mellett egy kicsit, kortyoljuk a maradék teát, a munkára gondolunk, elemyedő izmaink fölkészülnek az újabb erőfeszítésre.

Ekkor szólalt meg a telefon. Alig szólt kettőt, mert ugrottam, hogy fölvegyem a kagylót – nem is a gyerekek miatt, de annyira kényszerítő volt a csengése.

– Halló!

Egy ideig szuszogás hallatszott, majd egy ismerős hang szólalt meg:

– Andrej vagyok. Fölmennék hozzátok.

Eltartottam a kagylót, de így is láttam a hangban a várakozást. Andrejt már nyolc hónapja eltemettük. Kiabálni kellene, de annyira elgyengültem ekkora pimaszságtól, hogy erőm se volt hozzá. Aztán csak annyit mondtam:

- Jó.

Natasa elképedt, amikor elmondtam, ki telefonált. Ma már mindenre képesek az emberek! Egy időben minden éjjel kettő és három között – a farkasok órájában, ahogy Andrej és Ingmar nevezte – fölcsörgettek bennünket. Aztán egyszer csak abbamaradt.

- Újra kezdik

- Lehet. De ha mégis ő lenne?...

Nem kellett válaszolnia: egyszerre tekintettünk az órára. Nem volt éjfél, negyed tíz múltott öt perccel.

Most megszólalt a bejárati ajtó csengője. Mintha idegen akarat mozgatott volna, fölálltam a székről, meghúztam a nadrágomat és az ajtóhoz mentem. Elmenet még láttam, hogy Natasa szintén fölemelkedik a lócáról, aztán már az ajtónál voltam.

Amikor kinyitottam, Andrej állt az ajtóban. Gyorsan belépett, szinte benyomult – meglepetten hátráltam – kint fúj a szél. A város szélén lakunk, itt mindig fúj a szél.

Zakót viselt – a színére nem emlékszem, azt hiszem, sötét volt –, kockás inget, nyakkendő nélkül. Fekete keretes szemüvege bepárasodott, de a homályos üvegen keresztül is megvillant ismerős tekintete. Ő volt, kétségtelenül.

- Gyere beljebb – invitáltam.

- Szervusz, Andrej! – suttogta a feleségem. Andrej mormogott valamit és kezét fogtak.

Hellyel kínáltuk, leült az asztal mellé. A feleségem visszaült a lócára, én is. Néztünk egymásra alig titkolt megrettenéssel, s megpróbáltunk normálisan viselkedni. Andrej csak ült és figyelt bennünket, néha megsimította rövidre nyírt szakállát.

- Hogy vagy?

A kérdő hangsúly megbicsaklik, Andrej némi értetlen csodálkozással néz ránk. Itt van, itt ül. Az arca nem annyira fáradt, mint amikor utoljára láttam, a szeme csillog, nem révedező – hát ki bírja ezt ki szó nélkül. Ugyanakkor egyre bizonyosabbak vagyunk abban, hogy valóban Andrej jött el hozzánk, a régi Andrej ül közöttünk. Valami vagy valaki viszont szűkül a félelemtől az agyamban: „Láttam a ravatalon lehunyt szemmel, rövidre nyírt szakállal, hegyes orral és beesett arccal! Ott voltam a temetésén, ma is emlékszem minden mozzanatra!”

Natasán is érzem, nyugodt akar maradni, sőt valamelyes kíváncsiság árnyalja viselkedését. Hallgatunk az asztal mellett. Visszatért és eljött: valaminek történnie kell – de nem mi irányítjuk az eseményeket. Valami idegen ritmus kezd erőt venni rajtunk, ismeretlen erő türelme tart vissza mindkettőnket, pedig én legszívesebben fölugranék, magamhoz ölelném Tamásként is, Péterként is. Ülünk és nézünk, hol egymásra, hol pedig elkapjuk tekintetünket.

– Milyen a másvilág? – kérdezi egyszerre Natasa.

Megszólalásunkat csodálkozva fogadja, mintha gyermeki tudatlanságunkon ámulna el. Leveszi a szemüvegét, esküszöm, mindjárt a pipájáért nyúl! De nem. Ránk néz, aztán megadóan bólint, beszélni kezd, de valahogyan motyogva, kásásan, érthetetlenül. Nem merjük ismétlésre vagy jobb artikulációra kérni, csak hallgatjuk szívütötten a sutyorgást – mintha az avar zizegne. Az avar.

– Dehát meghaltál! – kiáltottam fel elemi erővel, félbeszakasztva a szórögök zuhogását. Meghaltál, meghaltál, meghaltál!

Natasa megfogta a karomat, nyugtatott és korholt is, ugyanakkor a szája szélén ejtve a halk szavakat:

– Tapintatlan vagy.

Andrej ránk pillant, elhallgat, aztán újra megszólal:

– Hát az egyes csapatban kezdem, a kettesben folytatom és a két-és-felesben fejezem be a focit.

Nem értem. Nem értem! Jurij igen, Jurij ma is, ha éppen itthon van. De Andrejtől soha nem hallottam, hogy játszott volna valaha, vagy ha valamikor igen, azt sem emlegette. Nincs egyetlenegy általam ismert sora, amelyben szóba kerülne a foci. Meg kellene kérdezni újra, meg kellene kérni, hogy ismétlje el!

– Mi lesz velünk *azután*?

Ki kérdezte ezt? Natasa? Én?

– Nem tudom, mi lesz – a voltra egyre kevésbé emlékezem.

Tisztán, hallhatóan ejtette a szavakat, de mit ér, ha nincs bizonyosság. Hirtelen ötlettel egy lemezt hozok be.

– Nézd!

A kezébe adom összes műveinek elkészült cédé-lemezét.

Óvatosan tartja, kipattintja a műanyag tokot, szakemberhez illő ügyességgel kiemeli a lemezt, vigyázva, ujjbegyével tartja a szélénél, s az ezüstös visszavert fényben mintha halványan elmosolyodna. Talán megszólal, talán lehet beszélgetni vele..., de nem, hallgat. Nézi egy ideig, aztán visszateszi a tokjába, és leteszi az asztalra.

Ekkor egyszer csak állatok, madarak jelennek meg valahonnan hátulról, a konyha kitarul és kitágul; tukán, trópusi madarak – de mennyi! mi történik itt? – köszöntik, énekelnek. Fűszeres illattal telik meg a levegő, főlzakadni készül belőlünk a félelem, az aggodás, az öröm és a bánat.

– Mit innál? Van tea, főzök egy jó kávé, bor is akad...

Andrej elhárítja a kínálást és le is zárja.

Nézünk egymásra hárman, akár a westernfilmekben.

Egyszer csak Natasa szólal meg:

– Andrej, voltál te templomban?

- Mikor?
- Mire idején.
- Lehetetlen.

A válasz úgy hullik közénk, mint valami sötét tüllkendő. Betakar a puhasága. Andrej feláll, kicsit kihúzza magát, egy pillanatig vár, aztán így szól:

- Elmegyek.

Nem tudunk neki mit mondani. Kezet fogunk, kikísérem az ajtóhoz, próbálom alakját követni, de az utcai lámpa körén túl beleveszik a ködös homályba.

Visszamegyek a konyhába.

- A megváltás éppen úgy érvényes mindenkire, ahogyan az áldás is? – kérdezi Natasa.

- Nem tudom. – felelem.

- A megváltás éppen úgy érvényes mindenkire, ahogyan az áldás is. – mondja Natasa. Lehet, hogy ez csoda volt? – kérdezem magamtól, de hangosan nem merem föltenni.

- El kell adnod a porszívót, amíg jó – mondja Natasa.

A porszívót?

A Szent Anna templom harangjai zúgnak a debreceni májusi reggelen. A kollégiumi szoba vaságán, mélyedésben fekszem, a sodrony teljesen elengedett, fáj a derekam. Az ablak nyitva, galambok és pihék szálldosnak a levegőben. Reggel van.

Május vagy október – a Mária-litániák hónapja.

Andrejjel és Jurijjal megyek a folyóval párhuzamos sétányon. Alakzatváltás, kerülni kell az útépitést: Andrej elől, Jurij utána, én kissé lemaradva. A beszélgetést abbahagytuk, éppen a gyökérről beszéltek ketten, előre s a lábunk alá, elé figyelünk. Nem látom, csak tudom: utunk vége közeleg. A sárgára festett kavics csikorog a lépteink alatt.

Fordította: ÁRPÁS KÁROLY